

dona de Don Dimes, el director perpetu de la banda municipal, que l'havia sotmesa a un matrimoni rutinari, gris, estèril. Un cop traspassat, va dedicar-se a donar sortida a totes les possibilitats que, com a dona, li havien estat negades. No hi havia al poble cap home, digne de tal nom, que no hagués fet aturada a casa de Leucàdia. Va ser la primera dona amb qui vaig colgar-me.

El fitàvem com, diumenge rera diumenge, coixejant, perdut dins la fosca, recurrent els paisatges habituals, es dirigia al seu cau. Fèiem suposicions del que amb tota probabilitat faria en arribar. La que jo considerava sovint més probable era que a casa seva tenien franquícia una traquelada de dones. Començaven, havent sopat, uns jocs entre cossos nus, de beure i menjar. Una darrera l'altra, les dones, totes nues l'anaven agombolant i palpant, per totes les parts del cos, oferint-li els sexes frisosos, oberts, els mugrons encesos. Ell anava d'un costat a l'altre de la cambra, impotent, intentant abraçades inútils. Maleïa, udolava. Es rebojava per terra i els mostrava el seu penjoll sense vida. Cercava desesperat fotografies d'altres temps, en què apareixia més afavorit, a la vora de qualque dona atractiva i els les mostrava, a veure si li oferien alguna dosi de compassió.

Ell sabia que ens deliïem per besar i tocar les mosses. I, més d'un cop, va fer els possibles per impedir-ho. Venia tot d'una amb la pila a malbaratar els nostres primers temptejos d'amants sense massa traces, segurs, però, de satisfer les al·lotes que vàrem estimar: Augusta, Lucània, Juturna, Camil·la, Terència (que solies anar sense bragues, ¿te'n recordes?, Faustina, Plàcidia (el teu crit, quan els meus dits s'havien internat dins el teu bosc secret, va alçarar la sala i ens va delatar; jo em vaig haver de cordar de mala manera els calçons i tu la falda que ja t'havia baixat fins als genolls. Tota la sala ens va mirar).

L'acomodador va morir el mateix any en què, amb el meu amic Manel, vaig veure per primera vegada *Els Deu Manaments*. Per això sé la història de l'acomodador d'una manera tan exacta.

El cine va deixar de funcionar poc temps després. Tots nosaltres ens vàrem dispersar i em fa la impressió que la vertadera pel·lícula de la nostra vida no interessa ningú.

TEMPS MODERNS

CINEMA I LITERATURA

L'Acomodador

Jeroni Salom

1

*Donde el mundo no fuera sino una gigantesca pantalla flotante
Totalmente desprovista de estereoscopia,
Algunos hombres podrían, tal vez, aprender a vivir, o a morir,
O hacer estallar el recuerdo,
O amar locamente la noche y su memoria de acuario.*

ANTONI FIGUERA

L'home retorna a casa, cada matinada, sol. Duu a la mà la vella maleta de pell, comprada a Portobello, el primer viatge a Londres. Dins, l'instrument apreciat, el saxo, que, després de molts esforços es va poder comprar. Mai s'hagués imaginat que la música (ell, que, d'al·lot, al poble, odiava les classes de solfeig de don Cal·list) es convertiria en la seva taula de salvació, després d'haver intentat múltiples oficis. I haver fracassat en tots.

La música en minúscules. Perquè l'home sap que les melodies estrambòtiques que es veu obligat a tocar cada dia per satisfer la clientela no tenen res a veure amb la puresa espiritual, amb la perfecció artística, dels músics admirats, Haydn, Vivaldi o Monteverdi. En secret, però, els ret petits homenatges privats, dins el fons de la nit, quan ja no s'escolta res.

L'home camina, fendint l'alba. Observa els racons, els detalls del paisatge, la ciutat que el va acollir, fa anys. Havia deixat el poble, els anys d'infantesa. Veu les cares castigades dels vianants, les penúries, les infidelitats, les mentides. Ja arriba.

El pis en penombra. Només permet que uns tímids rajos de sol es filtrin per les esclatxes dels finestrals. És el moment que més li agrada. Se senten, gairebé imperceptibles, els crits de l'al·lotea dels pisos veïnats, excitats per les sorpreses del dia que just comença. Es prepara el cafè i els tocadiscos inicia els compassos de la sonata quinta de Baldassare Galuppi. Té preferència per la versió d'Arturo Benedetti Michelangeli. L'Allegro assai, el moviment del qual en coneix tots els secrets, el sorprèn ja una mica endormiscat. Es resisteix a acceptar que se li ha escolat un altre dia inútil. La son el guanya.

Poc a poc, a mesura que vaig anar freqüentant la sala, la fesomia de l'acomodador va convertir-se'm en una obsessió. Vaig creure que una mena d'estranya i inexplicable complicitat s'havia establert entre ell i jo. A voltes, me l'imaginava convertit amb la patètica figura de Paul Naschy, l'únic vàmpir que xuclava sang al cine del meu poble. Algunes nits d'insomni, quan els ímpetus del meu cos adolescent començaven a fer acte de presència i el meu sexe reclamava espais per desfogar-se, se m'apareixia la seva figura espectral, fantasmagòrica, senyalant amb la pila (la que delatava tantes parelles), descobrint els meus secrets més íntims. Jo el mirava, els diumenges mentre em prenia l'entrada, per veure quin posat adoptava. De tant en tant, em sembla recordar, va deixar escapar un somriure irònic. M'havia descobert, en efecte.

Al llarg de la sessió, estava sempre assegut a una cadira, mig disimulada entre les cortines que donaven pas a la sala, aquell espai diminut del qual no en sortia més que quan ensumava el perill. Abillat amb una estrambòtica americana vermella, uns calçons blaus amb tires vermelloses als costats i un vulgar corbatí morat. Els anys de monotonia d'una vida sense gaires expectatives li varen donar, en contrapartida, unes estratègies increïbles per a la seva feina. Només una taca negra li pot ser imputada; la vegada que el varen sorprendre espiant el vàter de les dones; veure com les joves s'anaven pujant les faldilles, les bragues, els sexes que agafaven formes, les confidències que es devien contar.

Solia fer uns quants recorreguts per la sala, com per demostrar que no se li escapava res. Vèiem la seva ombra, escorcollant on més perill suposava que hi havia; les files del darrere. Les preferides per les parelles. Mirava i remirava. Si comprovava que les mans s'estaven quietes, es retirava altre cop rere la cortina. Aleshores era la nostra ocasió; fèiem rebentar globus, bosses de pipes i, les vegades que més fora de si el vaig veure, qualche petard de fantasia. Emergia, del tot segur d'on procedia la injúria, cap a les butaques que ocupàvem la colla, ens enlluernava amb la pila i ens advertia que ens fotria fora si ho tornàvem a fer.

Acabada la pel·lícula, es quedava a netejar i procurava que tot quedàs impecable. Es detenia una estona davant les butaques maleïdes; les ensumava, com un ca, volent-ne olorar els perfums de cossos dels quals n'havia perdut la pista. Es descordava els calçons i, el sexe fora, en resseguia tots els racons. Intentava, grotesc, assajar vagues postures amatòries. Després partia cap a ca seva.

L'observàvem, amagats als llocs més inversemblants. Li resseguíem tots els seus moviments. Qualque vegada va anar a visitar Leucàdia. Havia estat la

Farts els contrincants de les humiliacions a què els sotmetia, varen posar sobre l'aguait les autoritats. La inactivitat va fer mal a en Rupit i la retirada, que havia revengut, desmesurada pel conyac. Una vegada oberta la veda, li varen començar a prendre la mesura. Derrota rera derrota, el cabal de la dona s'anava extingint. Varen començar a discutir. L'entranyable imatge de la parella feliç, amb vestits que ben pocs del poble es podien permetre el luxe de lluir, fent el vermut al casino els diumenges, les anades a Ciutat, se'n va anar en orris. Se'l va veure, un dia qualsevol, maletes en mà, dirigint-se a l'estació. La mare de l'acomodador, des d'aleshores, es va extingir. Va convertir-se en una dona vulgar, una més com les del poble. Ella en va ser conscient i va acceptar amb resignació el seu final.

Anava sempre sol, amb la crossa per única companyia. Corria una història obscura, deformada, a més, per la xerrameca popular sobre un desengany amorós (que si ella va fugir amb una altra dona, que si ell, per mor de la cama, no podia...), que el va fer desistir de qualsevol altre intent. La desgràcia no el va abandonar. Treballador a les pedreres de fora vila, un barrobí li va tallar la cama esquerra. O almenys aquesta és la versió més fiable d'entre les que varen circular. Altres asseguraven que la cama, la hi havia menjada un tigre, la temporada en què va treballar com a domador en un circ ambulat; s'hi hauria enrolat a causa de l'atracció envers una trapezista negra, de qui va quedar-ne corprès en veure-la actuar.

Deien que arran de la desgràcia de la mare havia posat terra pel mig i s'havia esfumat una temporada llarga. N'hi havia que el feien oblidat dins alguna ciutat tentacular, posem Buenos Aires, l'Havana o Mèxic. Justament aquí hauria conegut l'única dona que va estimar. Ella tenia prop de catorze fills, i era la propietària de la cantina de més anomenada de la contrada. Els clients eren tots homes. Els calés, en poc temps, se li varen fondre i, per afegitó, la dona se li va escapar amb un repòrter de Tijuana, de nom Juan Rulfo, que havia arribat per seguir de prop les revoltes cristeres. Tanmateix va intentar la remuntada i va ficar-se en una tèrbola empresa de contraban de cautxú, allà per la frontera entre Perú i Brasil; els esbirros de Mario-Alejo Vargas-Cuadras li varen començar a posar traves, avisant-lo dels perills que li podria suposar la seva ingerència en negocis que no l'atenyien per res. No es va acoquinar i va presentar-se al ranxo de Mario-Alejo Vargas-Cuadras li va amollar tot el carregador. Va comprendre que una etapa de la seva vida s'havia acabat. Va pensar en el retorn. Va entendre que no aguaitaria altre hortizó que no fos el d'una sala de cine de poble.

A mitjan horabaixa es desperta. Baixa a fer la rutinària menjada al bar de sota el pis, on el fidel Enric ja li té parada la taula. Fa una mica de temps, fent-se espectador de les discussions apassionades dels parroquians. Amb un no-res, es fa l'hora de tornar començar.

El local on actua és un dels pocs que queden a la ciutat amb una àurea d'una certa reputació. Diminut, situat a la zona alta. De tant en tant, els clients més assidus relaten, amb gens dissimulada nostàlgia, històries d'un suposat esplendor, entre les quals s'hi barregen visites de personatges il·lustres (escriptors, músics, actors) que s'acostaven al local per celebrar-hi els fastos d'una festa que tendria un desenllaç infeliç. La vella ciutat i els seus barris populars, de mariners i pescadors, que Bartomeu Rosselló-Pòrcel, el gran poeta local en dialecte, havia descrit en els seus millors poemes, seria arrasada pels vents adversos de la història.

Don Vigo n'havia estat un cronista excepcional, que, amb l'humor i la ironia de les grans obres, va saber narrar-ne el seu segon rostre; era una ciutat en què hi havia més bordells que llibreries, una terra en què un porqueret acabaria tenint una fortuna i un poder inimaginables, capaços de derrocar governs. Una ciutat on tot era mistificació.

L'home observa com les darreres parelles, ajudades per l'alcohol, assagen, a redós de la nit, abraçades furtives, balls del tot impossibles. Cerquen la complicitat d'algun cos generós. Sonen les notes finals.

De cop i volta, sense explicar-se els motius, per una d'aquelles males jugades de la memòria, se li apareix un bigarrat calidoscopi d'un temps abolit. Del seu temps al poble, fent coa, per entrar dins aquella sala. I l'acomodador que els pren l'entrada. No se'n sap avenir. Aquella sala.

Dins aquella sala, obscura, bruta i humida, hi vaig conèixer l'acomodador. D'això en fa ja un bon grapat d'anys. Però les escenes de què vaig ser testimoni, les hores que hi vaig perdre contemplant aquelles pel·lícules tronades que arribaven al poble, no se m'han oblidat mai. Fins i tot avui, molt lluny de l'al·lot que vaig ésser i quan el meu únic deler és moure'm sense nord dins una ciutat que m'és hostil, fins i tot avui, ja dic, me'n record. Tots els meus vells somnis, alimentats per les ombres que anaven i venien per la pantalla del cine del meu poble, es varen anar esmicolant d'un en un. No seré mai tan ràpid amb la pistola com Billy el Nin, ni desafiaré els facinerosos que topi pels salons abandonats, ni com el Brando encara jove m'ha estat permès tenir bitllets per al tramvia anomenat desig, ni hauré jugat a ser un rebel sense causa ni, és clar, vaig tenir la valentia de potejar el retrat de la meva mare. De les pel·lícules

les, els únics personatges amb qui m'he identificat sempre han estat els dolents i els perdedors.

Vèiem, per exemple, com don Cal·list, el nostre mestre, havia pres per costum palpar els pits de dona Edònia, que mirava d'exercir de directora del cor parroquial, la qual havia tengut la sort de quedar viuda massa jove. A cap dels dos els agradava, el cine; a tot estirar les d'amor i, en concret, les de Maria Félix. Apareixien, tot i això, un diumenge i l'altre també. Allà podien satisfer el seu amor. Aquell amor que, per circumstàncies que ara no vénen al cas va ser impossible. Don Cal·list els acariciava pausadament, els pits, blancs com la llet; els acarona amb un deler del qual, la veritat, no el consideràvem capaç. S'hi abocava sobre i els anava recurrent amb els seus llavis, ressecs en excés pel tabac de picadura. Els pits de dona Edònia varen justificar l'existència de don Cal·list.

No era fàcil accedir per primer cop a la sala. Era uns dels primers reptes de les generacions més joves, el primer enfrontament seriós amb els majors. Un cop aconseguit sabíem que les nostres vides havien canviat. Aconseguir el primer permís per entrar al cine requeria un envitricollat procés de lluites amb els pares, de discussions sense sentit, de plors durant els primers períodes d'innocència; només ens era permès quedar-nos extasiats davant les cartelleres de colors cridaners, que ens representaven desconegut; hi havia la figura del sheriff que lluint l'estrella d'or, dones de llargues cabelleres rosses (que qualche dia, és clar, serien totes nostres), els pobles solitaris del llunyà oest o els vaixells pirates que somniàvem pilotar, amb l'ull tapat i la cama de fusta.

Venien després uns anys indecisos. De relativa tranquil·litat; confiàvem que el germà preferit o el concho que era l'ovella negra de la família, ens contassin de viva veu la màgia que irradiaven les històries de la pantalla. Ens fèiem la nostra pròpia pel·lícula. S'escolaven, d'aquesta manera, una partida d'anys.

Arribava, a la fi, el gran dia. L'acomodador ens esperava a l'entrada. Era l'esdeveniment més extraordinari de la nostra vida. I no el volíem desaprofitar.

Al cap de poc temps se'ns feia evident que era més fascinant allò que vèiem a la pantalla que no la rutina diària que havíem de viure al poble. Imitàvem les formes d'actuar dels actors que més ens agradaven, fèiem l'inimaginable per assolir la mirada del bo quan feia picadís el facinerós, assajàvem maneres de tallar la cabellera als pells-roges o ens fèiem la il·lusió que, a volta de cantonada, trobaríem la princesa (potser Hedy Lamarr en forma de Dalila) que, des de sempre, havíem estat esperant i ens besaria amb passió i ens dirí-

em les coses que se solen dir en aquests casos. Esperàvem, en fi, que, algun dia, ens rebotaríem com a salvatges vora una platja deserta, la mar embravida, i hi faríem nit sencera i ella, la primera cosa que ens diria, a trenc d'alba, seria poc més o menys frases com: «Ningú m'ha besat mai com tu». Però la trama de les nostres vides va anar per uns altres costats; molts hem acabat rebotats dins el fang i la merda, com Orson Welles a *Sed de mal*, només que a nosaltres cap gitana de la bellesa de Marlene ens ha acomiadat dient-nos que érem uns homes extraordinaris.

L'escena es repetia sovint. Els dos joves, al·lot i al·lota, s'esperaven a l'entrada, cap baixos, amb un posat avergonyit, com d'haver comès alguna malifeta. L'acomodador els advertia que, si els tornava trobar, no els deixaria entrar, que al cine no s'hi anava a fer segons quines coses, on arribaríem en aquest pas i que a veure si els pares ho sabrien tard o d'hora. Els cercava un nou lloc. Un estol de rialles, dèbils xiulades, murmuris diversos, recorria la sala. Humiliats, la jove parella es perdia dins la fosca. Ell els mirava, satisfet del triomf. Tanmateix sabia del tot cert que el seu era un gest gratuït; sabia que el dia menys inesperat sorprendria la parella amonestada fent juguesques amb les mans, descobrint-se els racons del cos, per les fileres del darrere.

L'acomodador acabava de substituir el vell Honorat. Va actuar amb un zel extremat des del primer dia. Ens vàrem creure que el fet de tenir una sola cama sens dubte hi ajudava; suplia el defecte per una solvència laboral sorprenent. Acostumats com estàvem a les maneres suaus d'Honorat, que sempre havia fet la vista grossa amb les nostres trapelleres, vàrem iniciar amb l'acomodador, des del principi, una batalla silenciosa per establir les regles del joc. Nosaltres no en volíem sortir perdedors, això ho teníem ben clar.

La seva mare, amb qui vivia a la casetona prop de l'estació, havia mort feia poc. Havia tengut fama d'haver estat una dona d'accentuada personalitat, cosa molt poc freqüent entre nosaltres. Igual que la seva bellesa; cap home del poble va atrevir-se a fer-li proposicions. Males llengües deien que havia fet una bona fortuna els temps del contraban. Sortia, els vespres, disfressada d'home, uns quants sacs damunt les espatles. Va fer, pel que sembla, conxorxa amb un sergent de la guàrdia civil. Potser l'acomodador en pugui ésser el fill. Ho va perdre tot per culpa d'un home.

En Rupit era el jugador més reputat de la comarca. El dia que es va saber que vendria al poble una gernació va anar a veure'l al casino. Un cop va haver escurat tots els aficionats locals, mentre feia un conyac a la barra, els seus ulls varen topar-se amb els d'una dona. En Rupit sostenia que un jugador havia d'estar al més lluny possible de les dones. En Rupit va fer nit al poble.